

A TÁRGYAS RAGOZÁS ÉS A ZÜRJÉN NYELV

CSÚCS SÁNDOR

A számos uráli nyelvben meglevő tárgyas igeragozás eredetéről folyó több évtizedes vita néhány éve Keresztes László akadémiai doktori értekezése és monográfiája (Keresztes 1999) kapcsán újragezdődött. A vitához Mikola Tibor is hozzászólt (Mikola 1999), ami annál is inkább indokolt volt, mert a tárgyas ragozás eredetéről vallott, ma általánosan elfogadott elméletet (hogy ti. a 3. személyű tárgyas igealak ragja egy accusativusi értékű személyes névmásból alakult ki) annak idején ő dolgozta ki (Mikola 1965, 1966). Az alábbiakban arra a kérdésre igyekszem választ adni, hogy mennyiben támogatják ezt a feltevést a zürjén igeragozás bizonyos jelenségei.

Az 1955-ben Budapesten rendezett első (és egyetlen) finnugor nyelvészeti konferencián elhangzott előadásában Szerebrennyikov annak a véleményének adott kifejezést, hogy a zürjén igeragozás praeteritumában a 3. személyben jelentkező ingadozás (*muni* ~ *munis* 'ment', *muninj* ~ *munisnj* 'mentek') csak az intranszitiv igékre jellemző. „A tranzitív igéknél az *-s* végződés fakultatív használata többnyire nem figyelhető meg.” (Szerebrennyikov 1956: 193). Ebből arra következtet, hogy „A komi-zürjén nyelvből vett példák alapján feltehetjük, hogy egy távoli korban, a közös finnugor alapnyelv felbomlása után a finnugor nyelvek keleti csoportjában kifejlődöbén volt a tárgyas ragozás. Igen valószínű, hogy először a harmadik személyben jelentkezett. A tárgyas igékhez az *s* tárgyjel járult, mely eredetét tekintve minden bizonnyal névmási töre vezethető vissza. A kialakulóban levő tárgyas ragozás sorsa nem volt mindenütt egyforma. A permi nyelvekben az *s* suffixum nem terjedt túl a harmadik személyű igealakon. E jel maradványai a jelen és a jövő idejű egyes számú harmadik személyű igealakok összehasonlításakor is megmutatkoznak. Pl.: *boštas* 'el fog venni', *bošte* 'elvesz'. (Valamikor a *boštas* alak volt az ige jelen idejű egyes számú harmadik személyű tárgyas ragozású alakja.) A múlt idejű egyes és többes számú harmadik személyű igealakok eredetileg ilyenek lehettek:

Alanyi ragozás
muni - ment

Tárgyas ragozás
boštis - elvette
(az *-s* a tárgy jele)

A *boštis* alak három alkotóelemből tevődik össze, mégpedig a *bošt-* töből, az *i*-jeles praeteritum *i*-jéből és a tárgyas igék *-s* tárgyjeléből. Később, mikor a permi nyelvekben a cselekvés tranzitív vagy intranszitiv voltát morfológiailag már semmi sem jelölte, a szóvégi *-s* analógia útján áterjedt a tárgyatlan igékre is. Így alakultak ki a *piris* 'bement' és a *pirisni* 'bementek' mai igealakok. A régebbi nyelvállapot maradványai, amint azt fentebb láttuk, a komi nyelvben a mai napig is megvannak.” (Szerebrennyikov 1956: 194–195)

Szerebrennyikov érvelését elfogadta Mikola (1965), Hajdú (1966: 75) és Rédei (1989: 199) is, sőt az általa felhozottakat bizonyítéknak tekintik a tárgyas ragozás uráli eredete mellett.

Úgy vélem, hogy érdemes alaposabban megvizsgálni az említett jelenség jellegét és lehetséges okait. Szerebrennyikov példáiban (i.h.) csak egy-két tranzitív ige található és azok valóban mind személyragosak. Az intranszitiv igék azonban ingadozást mutatnak, pl. *Věli čoj ňuška - tevnas kuli, piktis i kuli* 'Volt egy nővére, Nyuska, télen meghalt, felfűvódott és meghalt.' Mint látható, a mondat négy (ritkített) intranszitiv igéjéből egy személyragos, három pedig személyragtalan. A többi példában sincs kimutatható szabályosság a személyragos és személyragtalan alakok használatában.

A zürjén irodalmi nyelv Lytkin szerkesztette nyelvtana (Lytkin 1955: 219, 220) nem említi az ingadozást, csak személyragos alakokat közöl (*gizis* 'irt', *gizisni* 'írtak'), kivéve a létező paradigmáját: *veli* 'volt', *loi* ~ *lois* 'lett'. A zürjén-orosz szótár nyelvtani vázlatában (Lytkin–Timusev 1961) az áll, hogy a kettősség csak néhány intranszitiv igére jellemző, pl. *vejis* ~ *veji* 'elmerül, vízbe fullad', *kulis* ~ *kuli* 'meghalt', *ušis* ~ *uší* 'le-, elesett', *kolis* ~ *kolí* 'el-, lemaradt'.

Rédeinél (Rédei 1978: 81) *šetis* ~ *šeti* 'adott', *vetlis* ~ *vetli* 'járt' alakokat találunk kommentár nélkül. Ebből úgy tűnik, hogy a tranzitív igéknek is lehet személyragtalan alakja.

Manova (1998) a problémáról nem tesz említést, (a létigét kivéve) csak személyragos alakokat közöl.

Tarka képet mutatnak a zürjén nyelvjárások. A Wichmann által gyűjtött anyagban (WUo. 368 kk.) csak személyragos alakokat találunk a vicsegdai, az udorai és a permják nyelvjárásban. A többiben változatos módon ingadozik a nyelvhasználat. Sziszolai: *munis* 'ment', *užalis* 'dolgozott', *kulis* ~ *kuli* 'meghalt', pecsorai: *sija munis* ~ *muni* 'ment'. Ehhez a következő megjegyzést fűzi Wichmann: „(der Ščugoraer sagt ganz bestimmt *muni* die anderen Verba aber mit Ausgang *-is*; die anderen Gewährspersonen sagen, dass auch die Form bisweilen vorkomme, dass aber die Form *munis* besser sei)” (WUo. 384) Luzai nyelvjárás: *boštis* ~ *bošti* 'fogott, vett', *užalis* 'dolgozott'. Izsmai nyelvjárás: *karis* ~ *kari* 'tett, csinált'. A nyelvjárásokban tehát a tárgyas igéknek is lehet személyragtalan alakja.

A fentiektől némileg eltérő képet mutat Szorvacsevának a komi-zürjén nyelvjárásokat bemutató nyelvtani összefoglalása (SrSIK 456–489). Szerinte a letkai, luzai, közép-sziszolai és alsó-vicsegdai nyelvjárásban csak személyragos alakok (*-is*) fordulnak elő. A sziktivkari, felső-vicsegdai, felső-sziszolai, vimi és izsmai nyelvjárásban is az *-is* végződés a gyakoribb, a személyragtalan alak csak néhány állapotot jelölő igénél fordul elő, pl. *ori* 'elszakadt', *kuli* 'meghalt', *poti* 'eltört'. Az udorai nyelvjárásban a kétféle végződés utal a cselekvés lefolyásának módjára, amennyiben a hosszantartó cselekvést kifejező igék Sg3. *-i*, Pl3. *-iní* végződést kapnak, a befejezett, rövid ideig tartó, egyszeri vagy pillantnyi cselekvést kifejezők Sg3. *-is*, Pl3. *-isni* ragot (i.m. 485). Kivételt képeznek az állapotot és mozgást kifejező igék, valamint néhány más ige, amelyek mindig *-s*-nélküliek. Pl. *najezda nemse veraliní* 'ők egész életükben vadásztak', de *ňekinjim mort vužšinis juėdis* 'néhány ember átkelt a folyón'.

Mielőtt a fenti tények értelmezéséhez és magyarázatához hozzákezdnenék, célszerűnek látszik bemutatni a zürjén igeragozás Szerebrennyikov által említett másik jelenségét is. A zürjén nyelvtanok az igeidők rendszerében az (egyszerű) jövő időt is megemlítik. Ennek paradigmája csak a 3. személyben különbözik a jelen idejű paradigmától: Sg3. *šetę* ‘ad’ ~ *šetas* ‘adni fog’, *vetļę* ‘jár’ ~ *vetlas* ‘járnai fog’, Pl3. *šetęni* ‘adnak’, *šetasni* ‘adni fognak’, *vetļęni* ‘járnak’ ~ *vetlasni* ‘járnai fognak’. Érdemes lenne megvizsgálni, hogy a mai zürjén irodalmi és köznyelvben mennyire következetes és szabályos a két igealak használata. Ebből lehetne következtetni arra, hogy a jövő idejű paradigma mennyire szilárd része a zürjén igeragozás rendszerének.

Wichman 1901–1902-ben gyűjtött zürjén nyelvjárási anyaga az alábbi képet mutatja (csak a kijelentő mód praesens-futurum Sg3. alakokat idézem az eredeti megjegyzésekkel, forrás WUo. 372 kk.):

- vicsegdai nyelvjárás: *munas* (vorzugsweise Fut., auch Präs.), *munę* (Präs.), *užalas*, *užalę* (man sagt: *sije ęni užę* ‘ő most alszik’, nicht *užas*)
- sziszolai nyelvjárás: *munas*, *munę* (paraikaa menea, geht eben), *užalas*, *užalę*
- peccorai nyelvjárás: *sija munas* (vorzugsweise Fut.), *munę* (vorzugsweise Präs.: paraikaa menea, on menevänä, geht eben)
- luzai nyelvjárás: *boštas*, *bošte*, *sija užalas* (Fut.), *sija užalę*, *vuas*, *vue*
- izsmai nyelvjárás: *kare*, *karas*, *karale*, *karalas*
- udorai nyelvjárás: *mędas* ‘подет’, *męde* ‘поежзает’, *užalas*, *užalę*
- permják nyelvjárás: *boštas* (Fut.), *bošte* (Präs.), *sija užavas*, *užave*

Szorvaceva 60 évvel későbbi összefoglalása (SrSIK 479) szerint az udorai kivételével minden komi-zürjén nyelvjárás megkülönbözteti egymástól a harmadik személyben a jelen és a jövő időt: praesens Sg3. *-ę/-e*, Pl3. *-ęni/-enil-ęne/-ęniš/-eniš*, futurum Sg3. *-as*, Pl3. *-asni/-asniil-anil-aniš/-asniš*. Az udorai nyelvjárásban (SrSIK 478 kk.) a jelen időben az *-š-*, *-č-* képzős (tartós cselekvést kifejező) igék mindig Sg3. *-ę*, Pl3. *-ęni(s)* ragot kapnak, pl. *vajšę* ‘hoz’, *vajšęni(s)* ‘hoznak’, *veletęę* ‘tanul’, *veletęęni(s)* ‘tanulnak’, *kašę* ‘felemelkedik’, *kašęni(s)* ‘felemelkednek’, *kuvšę* ‘haldoklik’, *kuvšęni(s)* ‘haldokolnak’, *lošę* ‘válnak (vmivé)’, *lošęni(s)* ‘válnak (vmivé)’, *liŋjašę* ‘havazik’, *munšę* ‘megy’, *munšęni(s)* ‘mennek’, *ovšę* ‘él’, *ovšęni(s)* ‘élnek’ stb.

A többi ige közül egyesek *-as*, *-asni(s)* mások *-ę*, *-ęni* végződést kapnak a jelen időben, pl. *ažžas* ‘lát’, *ažžasni(s)* ‘látnak’, *vištalas* ‘beszél’, *vištalasni(s)* ‘beszélnek’, *vuzalas* ‘elad’, *vuzalasni(s)* ‘eladnak’, *kodralas* ‘emlékezik’, *kodralasni(s)* ‘emlékeznek’, *koras* ‘kér’, *korasni(s)* ‘kérnek’, *tędas* ‘tud’, *tędasni(s)* ‘tudnak’, *užas* ‘alszik’, *užasni(s)* ‘alszanak’, *ujas* ‘úszik’, *ujasni(s)* ‘úsznak’, illetve *bergalę* ‘forog’, *bergalęni(s)* ‘forognak’, *berde* ‘sír’, *berdeŋi(s)* ‘sírnak’, *vetļę* ‘jár’, *vetļęni(s)* ‘járnak’, *gere* ‘szánt’, *gereŋi(s)* ‘szántanak’, *munę* ‘megy’, *munęni(s)* ‘mennek’, *polę* ‘fél’, *polęni(s)* ‘félnek’, *pukalę* ‘ül’, *pukalęni(s)* ‘ülnek’, *rebitę* ‘dolgozik’, *rebitęni(s)* ‘dolgoznak’, *šorŋite* ‘beszélget’, *šorŋiteŋi(s)* ‘beszélgetnek’, *juę* ‘iszik’, *juęni(s)* ‘isznak’. Végül vannak az udorai nyelvjárásban olyan igék is, amelyekhez a jelen időben mindkétféle végződés kapcsolódhat, pl. *olas* ~ *olę* ‘él’, *olasni(s)* ~ *olęni(s)* ‘élnek’, *požas* ~ *pože* ‘lehet’, *kilalas* ~ *kilalę* ‘úszik’, *kilalasni(s)* ~ *kilalęni(s)* ‘úsznak’.

A jövő időben az udorai nyelvjárásban az *-as*, *-asni(s)* végződés mellett néha az *-e*, *-eni(s)* is használatos. Szorvacseva 21 igét sorol fel, amelyek a jövő időben (is) *-e*, *-eni(s)* végződést kapnak, pl. *lokte* 'megérkezik', *lokteni(s)* 'megérkeznek', *loę* 'lesz', *loeni(s)* 'lesznek', *ole* 'élni fog', *oleni(s)* 'élni fognak', *munę* 'elmegy', *muneni(s)* 'elmennek', *petę* 'kimegy', *peteni(s)* 'kimennek', *suvte* 'felkel', *suvteni(s)* 'felkelnek', *sile* 'elolvad', *sileni(s)* 'elolvadnak'. Az udorai nyelvjárásban tehát a az igék többségénél a harmadik személyben sem különböznek egymástól a funkciójuk szerint jelen, illetve jövő idejű alakok, vagy az *-as*, *-asni(s)*, vagy az *-e*, *-eni(s)* ragok használatosak mindkét szerepben.

Egy rövid írásában Lytkin is foglalkozott az udorai nyelvjárás ismertettét sajátágával, illetve annak eredetével (Lytkin 1969). Ő úgy véli, hogy az udorai igeragozás jelen idejében mutatkozó kettősség (*-ę* ~ *-as*) végső soron a finnugor alapnyelvi tövéghangzók minőségi különbségére vezethető vissza. Szerinte az udorai *-ę* ragos igék finnugor **-e* tövékből, az *-as* ragosak pedig finnugor **-a/-ä* tövékből keletkeztek. Lytkin első látásra tetszetős és logikus elmélete több oldalról is támadható:

1. Sok a kivétel a Lytkin szabálya alól, ezekre ő maga is utal. Az *-as* ragos igékre hat példát hoz fel, de ezek közül ötnek *-ę* ragos alakja is van. Azt pedig semmivel se lehet bizonyítani, hogy az előbbi alak az eredeti és az utóbbi a másodlagos.
2. A megoszlás a nem-finnugor eredetű (pl. őspermi, jövevény) igéknél is mutatkozik, holott ezek esetében nem számolhatunk kétféle előzménnyel. Ez közvetve azt is bizonyítja, hogy a kettősség a finnugor eredetű igéknél is lehet másodlagos.
3. Ha az udoraiban mutatkozó kettősség ősi (finnugor) eredetű, akkor annak meg kellett lenni az őszürjénben és az őspermiben is. Erre azonban semmi sem utal. Sokkal valószínűbb tehát, hogy a Lytkin megállapította szabály (helyesebben: tendencia) oka a véletlen. A kérdést egyértelműen csak az udorai igeragozás részletes vizsgálatával lehet eldönteni.

Megemlítendő, hogy Lytkin feltevése a zürjén *-ę*, illetve *-as* ragok eredetéről semmiképpen se egyeztetethető össze Szerebrennyikovnak a dolgozatom elején ismertettét és a kutatók többsége által elfogadott elméletével. A két feltevés kizárja egymást, és az is vitathatatlan, hogy Szerebrennyikové sokkal elfogadhatóbbnak tűnik.

Ha az eddig tárgyalt jelenségek valóban az uráli alapnyelvre vezethetők vissza, akkor valamilyen formában az őspermiben is megvoltak és nyomuk maradhatott az őspermiből származó másik nyelvben, a votjákban is.

A votják (beleértve a nyelvjárásokat is) ebben a tekintetben egyszerűbb és egységesebb képet mutat: a praeteritum Sg3-ban kivétel nélkül személyragos alak jelentkezik, pl. *miniz* 'ment', *šotiz* 'adott', a jelen időben személyragtalan a Sg3, pl. *mine* 'megy', *šote* 'ad', a futurumban pedig személyragos, pl. *minoz* 'menni fog', *šotoz* 'adni fog'. (Itt említem meg, hogy a jövő időnek a mai votjákban teljes paradigmája van, ami az eredeti időjel nélküli praesensből keletkezett, miután képzők segítségével kialakult egy másodlagos jelen idejű paradigma.)

Mikola (1999: 121) a személyragos jövő idejű alakokat így magyarázza: „Ha tekintetbe vesszük, hogy a zürjénben és a votjákban ez az *s*, *z* rag csak a múlt és a jövő időben jelentkezik, továbbá hogy más nyelvekben csak olyan igemódokban találjuk meg a **sV* 3. személyű névmás nyomát, amelyek tulajdonképpen jövő idejű, óhajtott cselekvést jelölnek (pl. cseremisiz desiderativus, mordvin optativus), akkor számolhatunk

ezzel a lehetőséggel, hogy a *sV névmás használata és az ige befejezett vagy folyamatos volta között összefüggés van. A befejezett ige ugyanis vagy múlt, vagy jövő idejű, míg a folyamatos leginkább a jelenhez kötődik. Az elmondottakkal egybevág az, hogy a zürjén jövő idő mindig befejezett értékű (Szerebrennyikov 1960: 82). Az említett igealakokhoz agglutinálódott *sV névmást azért lehet akkuzatívuszi értékűnek gondolni, mert a befejezett tranzitív igék feltétlenül megkívánják a tárgyi bővítményt, ha más nincs, egy 'öt, azt' jelentésű névmás kitételét. A folyamatos alak állhat bővítmény nélkül: *irok, látok* stb., de a befejezett nem: **Leírok, *Meglátok*. Ezért a befejezett tranzitív igék nyilván igen sokszor vettek fel egy akkuzatívuszi névmást."

Továbbá „Az agglutinálódott *sV funkciója összetett volt: utalt az ige tranzitív voltára, az ige nem folyamatos, nem jelen idejű jellegére, a tárgy személyére.” (Mikola 1999: 122)

Kétségtelen, hogy a zürjénben, különösen az udorai nyelvjárásban mutatkozik bizonyos összefüggés a személyrag megválasztása és az ige aspektusa között, amennyiben a tartós, folyamatos cselekvést kifejező igealakok többnyire az -s személyrag nélkül állnak. A sok kivétel miatt azonban ezt csak egy viszonylag gyenge tendenciának tarthatjuk, amelynek a Mikoláénál egyszerűbb magyarázata is lehet. A permi nyelvek jelen idejű Sg3 igeragja (zürjén -e, votják -e) általánosan elfogadott vélemény szerint igenévi eredetű. Vö. „Die Endung der 3. Person Sing.-Plur. geht auf ein Verbalnomen *-k zurück, das in den verwandten Sprachen als Präsenszeichen bzw. Partizip Präsens verwendet wird. Z.B.: syrj. *e* ~ votj. *elo* (syrj. *munę* 'er geht' – *munę-ni* 'sie gehen', votj. *mjne* 'er geht' – *mjno* 'sie gehen').” (Rédei 1988: 388) Ez a rag feltevésem szerint az őpermi korban keletkezett a finn-permi korból örökölt másik Sg3. rag (*-Vs) mellé. A nyelv az ilyen párhuzamos alakokat általában felszámolja, vagy úgy hogy az egyik kihal, vagy pedig úgy, hogy valamelyik új funkciót kap, illetve funkciómegoszlás következik be. Ebben az esetben ez utóbbi történt, az új rag a jelen idő, a régi a jövő idő funkciójában rögzült. A folyamat a 3. személyben kezdődött és a zürjénben nem is haladt tovább. A votjékban azonban, mint említettem, új jelen idejű paradigma alakult ki, így a korábbi jelen idejű alakok jövő idejűekké értékelődtek át.

Úgy látszik, az új, igenévi eredetű rag alkalmasabb volt a jelen idejű (folyamatos) cselekvés kifejezésére (a finn jelen idő Sg-Pl3. igealakok is igenévi eredetűek), ezért a régi (személyes névmási eredetű) végződés kapta a jövő idő funkcióját. A zürjén udorai nyelvjárásában mutatkozó korábban említett tendencia, mely szerint a tartós cselekvést kifejező igék mindig Sg3. -e, Pl3. -eni végződést kapnak, megerősíti ezt a magyarázatot.

A funkciómegosztásnak ezt a módját azért is természetesnek tarthatjuk, mert így a személyragos (jelölt) alak kapta a futurumi funkciót és a személyragtalan (jelöletlen) maradt meg jelen idejű alaknak. Vagyis a személyragos alak perfektív-rezultatív jelentését a futurumi szerep önmagában nem bizonyítja.

A múlt idejű alakokban a VT *mjiniz* 'ment', ZR *munis* 'ment', *baštis* 'vett' személyragja úgy is magyarázható, hogy ezek az alakok eredetileg személyragtalanok voltak, de a Sg1. *-m személyragjának lekopása után keletkezett homonímia megszüntetésére a futurumból átkerült ide a Sg3. személyragja. (A praeteritum Sg3. Korhonen

szerint a FU-ban is személyragtalan volt vö.1981: 271.) Ami a zürjénben a Praet. Sg.3. személyben mutatkozó kettősséget illeti, ez nem feltétlenül ősi eredetű, kialakulhatott a zürjén különletében is, hiszen a votjákban semmi nyoma. De ha ősi eredetű lenne, akkor is csak a tranzitív – intranszitiv igék megkülönböztetését bizonyítaná, nem pedig a tárgyas ragozás meglétét az őspermiben vagy előzményében.

További szempont, hogy ha az őspermiben (vagy egy korábbi nyelvállapotban) valóban kialakulóban volt a tárgyas ragozás, akkor a tranzitív igéknek két harmadik személyű alakja volt: alanyi és tárgyas ragozású, az intranszitivoknak viszont csak egy: alanyi ragozású. (Ez a helyzet pl. a magyarban is.) A mai zürjénben viszont épp fordított a helyzet: egyes intranszitiv igéknek van két alakja a múlt időben, a tranzitívoknak csak egy.

A felsorolt érvek alapján úgy látom, hogy a tárgyalt jelenségek magyarázatához nem kell feltenni az alanyi és tárgyas ragozás őspermi kori meglétét.

Az eddigieket összefoglalva, a 3. személyű permi igealakok történetét a következőképpen képzelhetjük el: a jelen időben a finn-permi alapnyelvben is két alakja volt a Sg3.-nak, egy ragtalan és egy *-sV ragos, amelyek között olyan (végső soron az uráli alapnyelvből örökölt, vö. Csúcs 2001) funkciómegoszlás volt, hogy az intranszitiv igék a jelen idő egyes szám harmadik személyben ragtalanok voltak, a tranzitív igék pedig személyragosak. (Ez a funkciómegoszlás feltevésem szerint az igei személyragozás kialakulása során keletkezett.) A helyzet az őspermi kor első felében annyiban változott, hogy a pusztá igező a felszólító mód Sg2. jelölésére foglaldott le, helyette az intranszitiv igék paradigmájában egy korábbi folyamatos igenévi alak jelent meg. A kétféle alakra azonban tulajdonképpen nem volt szükség, hiszen a tárgyatlan és a tárgyas igék szemantikai jegyeik alapján egyértelműen megkülönböztethetők egymástól. Ezért következett be a korábban említett funkciómegoszlás, melynek eredményeként az -s ragos alak a jövő időt kezdte jelölni. Végül ez az alak a praeteritumba is behatolt, hogy megszüntesse azt a homonímiát, amit az egyes szám első személy -m ragjának lekopása okozott. A zürjénben azonban szórványosan megmaradhattak a homonim alakok.

IRODALOM

- Csúcs Sándor 2001: *Tárgyas ragozás az uráli nyelvekben.* (s.a.)
 Hajdú Péter 1973: *Bevezetés az uráli nyelvtudományba.* Budapest.
 Keresztes, László 1999: *Development of Mordvin Definite Conjugation.* (MSFOu. 233) Helsinki.
 Korhonen, Mikko 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan.* Helsinki.
 Lytkin 1955 = Лыткин, В. И. (red.): *Современный коми язык.* Сыктывкар.
 Lytkin, V. I. 1969: A finnugor alapnyelv szóvégi magánhangzóiról. *НУК.* 71. 95–99.
 Lytkin–Timusev 1961 = Пыткин, В. И. – Д. А. Тимушев: *Краткий очерк грамматики коми языка. Коми–русский словарь.* Москва. 837–923.
 Manova, Nagyezsda 1998: *Komi-zürjén nyelvkönyv.* Szeged.
 Mikola Tibor 1965: A -t tárgyrag eredetéhez. *NyudÉrt* 46. 57–62.
 Mikola Tibor 1966: A tárgyrag és a tárgyas ragozás kérdéséhez. *MNy.* 62. 441–461.

- Mikola Tibor 1999: Megjegyzések a mordvin tárgyas igeragozás történetéhez. *NyK* 96. 120–123.
- Rédei Károly 1978: *Chrestomathia Syrjaenica*. Budapest.
- Rédei, Károly 1988: Geschichte der permischen Sprachen. In: Denis Sinor (ed.) *The Uralic Languages*. E. J. Brill. 351–394.
- Rédei, Károly 1989: Über die finnougriische Konjugation unter besonderer Berücksichtigung der ungarischen Personalsuffixe. *JSFOu*. 82. 193–209.
- SrSIK. = В. А. Сорвачева 1961: *Сравительный словарь коми-зырянских диалектов*. Сыктывкар.
- Szerebrennyikov, В. А. 1956: A finnugor nyelvek történetének néhány kérdése. *NyK* 58. 187–200.
- Szerebrennyikov 1960 = В. А. Серевренников: *Категории времени и вида в финно-угорских языках пермской и волжской групп*. Москва.
- WUo. = Yrjö Wichmann – T. E. Uotila 1942: *Syrjänischer Wortschatz*. Helsinki.

DIE OBJEKTIVE (OBJEKTBEZOGENE) KONJUGATION UND DIE SYRJÄNISCHE SPRACHE

SÁNDOR CSÚCS

Der Verfasser geht der Frage nach, in welchem Maße die Doppelformen in der 3. Person des Präteritums (mit o. ohne Suffix), bzw. die Unterscheidung der Verbformen in der 3. Person des Präsens und des Futurs die Hypothese über den uralischen Ursprung der 'objektiven' Konjugation unterstützen. Der Verfasser kommt in seiner Arbeit zu der Schlussfolgerung, dass die behandelten Erscheinungen im Ergebnis einer inneren Entwicklung des Urpermischen entstanden sein dürften.